

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveča«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 din za inozemstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebe. Pošt. čk. rač. 11.153. Telefon 45-86

Vprašanje naših pripravnikov

V svoji 15. številki je »Učiteljski tovariš« odprl za učiteljske pripravnike posebno rubriko. V njej naj bi ti naši najbednejši tovariši in tovarišice izpovedovali svoje gorje, prinašali pa tudi svoje mišljenje o vsem, kar je neposredno ali posredno v zvezi z njihovim položajem.

S to rubriko je hotela naša organizacija doseči dvoje: omogočiti prvič, da izve naša javnost, pod kako obupnimi razmerami nastopajo pripravniki in pripravnice svojo prvo pot v poklic, ki zahteva že sam na sebi največjega življenjskega optimizma.

Drugič pa uvrstiti tako najmlajše in zaradi tega najmanj izkušene tovariše v učiteljsko skupnost, ki je prav njim najpotrebnejša.

Če listamo po tej rubriki, pisani s srčno krvjo zagrenjenih mladih eksistenc, si moramo nehoti v vsi začetkih vzgojnega dela med narodom, ko bi morali biti podpirani od vse javnosti, da bi z navdušenjem in vedrim razpoloženjem vršili svoje težavno poslanstvo v narodnem občestvu, jim — zagrenjenim in razočaranim — stoji razmere sovražno nasproti ter ubijajo njihov mladostni optimizem korak za korakom. Naša javnost ne more niti slutiti, koliko tragike in obupnega hotenja se skriva po slovenskih učilnicah in sicer v prvi vrsti v onih, kjer vrše najmlajše učiteljske moči svoje težavno in odgovornostno polno delo.

Zato je želeli, da bodi rubrika naših pripravnikov še nadalje verno zrcalo njihovega življenja. V tej zvezi bi dopisnikom samo priporočali, da opisujejo docela konkretno svoj položaj ter se izogibajo posploševanju in črnoglednega razmišljanja: realistično opisan položaj je dovolj zgovorna slika razmer, v katerih žive in delajo in samo taka vpliva na javnost in njeno razpoloženje.

Od te strani vrši naša rubrika že sedaj velevažno nalogo, in če bodo dopisniki upoštevali našo zgornjo priporočila, bo postala slika njihovega življenja še bolj plastična in učinkovita.

Žal nam je, da ne moremo s takim zadovoljstvom spremljati potek naše rubrike glede na njen drugi namen, ki ga je imela organizacija pred očmi, ko je dala to rubriko pripravnikom na razpolago.

Kakor rečeno, je bil važen nagib tega koraka predvsem ta, kako uvrstiti naše najmlajše tovariše in tovarišice v učiteljsko skupnost: povezati jih trdno in solidarno z njihovimi starejšimi kolegi in poživiti z njihovim sodelovanjem vse stanovsko gibanje.

Trdno smo prepričani, da je le s solidarnim naporom vsega stanu možno izboljšati gnotno in duhovno stanje naših pripravnikov. Zato je potrebno, da pripravniki spoznajo čim prej kruto resnico, da poedinci nujno podlegajo v današnji socialni borbi in da prihaja le od strnjnosti s svojimi sotrpini blagodejna zavest moči in borbene volje. Omogočiti to strnjnost z vsem organiziranim učiteljskim stanom je vsaj tako važna naloga naše rubrike kakor slikanje težkih razmer pripravnikov za našo javnost.

Ker pa vemo, da so pogledi mladih tovarišev in tovarišic v marsičem različni od starejšega učiteljskega, si želimo nujno prav teh pogledov od naših pripravnikov. Njihova poročila naj bi poslej vsebovala kritična presojanja razmer v organizaciji, kakor jih sami občutijo. Pisana naj bodo objektivno in brez osebnih čustvenih primesi, kajti le taka nam lahko služijo za orientacijo v našem skupnem hotenju. Naši najmlajši tovariši naj se le krepko zavedajo, da so povsem enakopravni člani naše stanovske organizacije ter naj uravnajo svoje delo, svojo kritiko in svoje predloge iz te zavesti. Kjer koli opazijo v svojem hotenju ovire, ki objektivno ter v interesu stanovske strnjnosti in solidarnega nastopa niso opravičene, naj jih predložijo v javno diskusijo v svoji rubriki. Tako nakazovanje problemov v naši organizaciji bo služilo v koristno razčiščenje vsem, omogočalo bo tovariško sodelovanje pri vprašanih in nalogah, ki so nam vsem — stari in mladi — skupne. Od takega nastopa si obetamo predvsem novega stanovskega dviga in optimizma, kar se mora koncem koncev pokazati tudi kot najboljša stanovska politika tudi najmlajših samih.

Sloga jači, nesloga tlači

Zopet stopamo v novo leto. Bog ve, če nam mnogim ne bo poslednje in samo usoda ve, kaj nam prinaša leto 1940. Večini bo prineslo žalost in trpljenje in le redkim bo naklonilo nekaj radosti. To je pač življenje — večna borba in neprestano upanje. Boriti se moramo nenehoma do naše poslednje ure. Toda to nas ne sme plašiti, da ne bi začeli novega leta z dobro voljo, da tudi sami doprinesemo svoj delež k izboljšanju svojega težkega položaja.

Danes obvladujejo svet kolektivi, posameznik se je umaknil skupnim koristim. Ta prehod od individualizma h kolektivismu opazimo na vseh poljih — kulturnih, političnih in gospodarskih. Stanovskih organizacij do pred 50 leti skoro ni bilo. Radi razcepčnosti gospodarskih, kulturnih in političnih organizacij je bil tudi posameznik samostojen in je v vsem igral odločujočo vlogo. Ze pred svetovno vojno, prav posebno pa še v povojni dobi je človeštvo vedno izraziteje prehajalo v kolektivism. Gospodarske enote so se združile v večje organizacije in zveze — v trupe in karte, male politične edince so se umaknile zvezam, samostojne in večje države pa so se združile v gospodarsko-politične bloke.

Tudi človek ni mogel ostati sam, ker ni bil več dovolj močan, da bi se mogel uspešno braniti pred podesetoreno močjo političnih in gospodarskih organizacij. Prišel je iskati pomoč sočloveka, najprej seveda tistega, ki je imel enako delo kot on in zaradi tega enake interese in težnje — noiskal je stanovskega tovariša. Tako so nastale stanovske organizacije, katerih namen je, s podesetoreno in potisočeno močjo braniti posameznika in stan pred gospodarskimi in političnimi vplivi. Interes posameznika se mora podrediti interesom skupnosti. Razume se, da je za ta gigantski boj posameznik prelaboten — zato se jih je združilo več ali vsi v stanovsko organizacijo po prispodobit: Drobno šibico je lahko prelomiti, butare pa ne moremo, čeprav je sestavljena iz istih drobnih šibic. Čim več jih je, tem težje jih je zlomiti. In to prispodobno lahko prenesemo na organizacijo: Čim več nas bo, tem težje nas bo zlomiti in tem več bomo dosegli.

Priznavam, da vsakdo najprej gleda na svoje lastne interese. Toda ta motiv nas ne sme prav nič motiti, da bi ne ščitili skupnih interesov, ker s tem koristimo samemu sebi. Stanovska zavest mora biti nad vsemi ostalimi pripadnostmi in interesi. Učitelj je predvsem učitelj, vzgojitelj mladine in ne sme poznati nobenih drugih izvenstanovskih činiteljev. Ako se srečata dva človeka-učitelja, sta pač najprej tovariša, šele potem pripad-

nika raznih političnih, kulturnih in plemenitih skupin. Učitelj mora predvsem stremeti, da s svojim delom služi ljudstvu, med katerim živi, da vzgaja zaupano mu mladino v dobre, poštene in razumne gospodarje in državljanje. Dober, nesebičen in za poklic vnet učitelj je ljudstvu potreben. Grem lahko celo dalje: kolikokrat se ljudstvo z veseljem in spoštovanjem spominja učiteljev, ki so bili drugačnega političnega prepričanja od njih. Toda vsi so bili vzorni učitelji in vzgojitelji. Ako torej ljudstvo ne sodi učitelja po njegovem prepričanju, tedaj se tudi mi sami ne smemo deliti po raznih političnih, kulturnih in socialnih nazorih.

Res je, kjer je mnogo ljudi, je mnogo mnenj. Toda različna mnenja še niso razlog za razdor, temveč so celo potrebna, da se problemi objektivneje in popolneje rešujejo. Zato morajo prav vsi, ne glede na kakršno koli pripadnost, doprinesati žrtve za posameznika. Kjer ni te pripravljenosti žrtvovanja za vsakega člana, kjer ni resnične složnosti, tam je organizacija brez udarnosti in ne pomeni mnogo. Učitelj mora živeti in delati za življenjsko zajednico, v kateri živi. Ne, tovariši, mi ne smemo poznati med seboj nikakih razlik. Vsakdo se potruži, da bo dober učitelj, dober tovariš in dober član organizacije. Posebno v današnjih časih, ko je posameznik stiskan od gospodarsko-političnih skupin, je potrebno, da smo složni, da bomo mogli brez težjih posledic preživeti težko preizkušnjo. Zbirati se moramo kot drobne šibice v mogočno, nezlomljivo butaro-organizacijo, ki nam bodi vedno pribežališče v stiskah in krivicah. Organizacija lahko štiti člane, če je močna, če je sestavljena iz zavernih in nesebično-poštenih članov. Nobenemu zavednemu članu ne sme postati sredstvo za doseg osebni koristi, na škodo drugih. Naša prva dolžnost kot članov je in mora biti: poštenost. Iščimo zaščito, ko se nam godi res krivica in zahtevamo pomoč, ko se potegujemo za dobrino, ki nam po vseh objektivnih okoliščinah res pripada. Nikoli pa sami ne smemo dopustiti, da uporabimo organizacijo za pokritje svojih pregrešk ali za izpodiranje tovarišev. Ni mi treba podarjati, da le organizacija zavernih članov nekaj pomeni, in da je osnovno načelo vsake zajednice — složnost, vsak član — ne glede na politično ali kako drugo pripadnost — mora doprinesati žrtve za posameznika in posameznik za skupnost. Le strnjeno in enotno učiteljsvo bo naša rešitev, drugače pa bomo le drobci, ki jih bo prvi vihar razmetal in pomandral. Zaključujem z besedami finskega predsednika: Naša organizacija mora biti trda kot iz jekla!

Delajmo kolektivno

V političnih časopisih in v glasilih stanovskih organizacij čitamo članke in podlistke o našem materialnem položaju. Nekateri so dobri, nekateri zopet slabši. Kadar čitamo dober članek, smo zadovoljni, ker je pač nekdo drugi tako lepo napisal naše lastne misli. Takrat obozorimo znanec na tak članek, pogovorimo se z njimi o našem položaju in — odložimo list. Če je vprašanje obravnavano v obliki zabavne zgodbe, se na svoj račun zabavamo še sami in se navdušujemo ob dejstvu, da je nekdo dal pod nos tistim, ki odločajo o usodi naših denarnic. Človek postane kar dobre volje ob čitanju takih zgodbic. Tako sodijo o vsej zadevi bralci ene vrste. Drugih taka reč sploh ne zanima in k vsakemu takemu članku resignirano zmajejo z rameni, češ da vse to pisarenje nima smisla. To so malodušneži. Ne prištevam se ne k enim ne k drugim. Vendar se mi ob čitanju člankov o našem materialnem položaju vselej vsiljuje vprašanje: Kaj bomo dosegli s takim mislanjem? Ali bodo merodajni činitelji upoštevali misli in fakta, nanašana v takih člankih? Ali se bo naš težki materialni položaj izpremenil samo zaradi — dobro napisanih člankov in resolucij? Kaj pa smo že imeli od vseh nešteti resolucij? Niti tega ne vemo, v kateri koš so padle.

Sama sem učiteljica in mož je učitelj. Jaz imam šestnajst, mož pa petnajst let službe. Pred kratkim sva prilezla v sedmo skupino. Delava vse sama, čeprav imava četrto otroka. Le pozimi si včasih najmem kako žensko, da mi pomaga preko najhujšega gospodinjskega dela. Kako je najino življenje, si ni težko predočiti. V šoli otroci, doma otroci. V šoli naporno duševno delo, doma prav tako delo poleg vseh drugih poslov čisto fizičnega značaja.

Navedla sem to samo zaradi tega, da kljub temu popolnoma razumem položaj onih, ki so v nižjih skupinah in nimajo družin. Z možem jih razumeva, čeprav si niti sanjati ne upava o kaki knjigi, ki bi jo nujno rabila za nadaljno izobrazbo, o kakem počitniškem potovanju ali kakem drugem »luk-

susu«. Prav dobro veva, da morajo živeti človeka dostojno življenje tudi tiste tovarišice in tovariši, ki jim ni treba oskrbovati otrok.

Je pa med nami tudi nekaj takih, ki so z ozirom na socialno stopnjo svojega sorodstva še kljub vsemu dobro situirani, ali se nahajajo v položaju, da imajo izdatne in stalne postranske zaslužke. Zato ni nič čudnega, če ne razumejo naših zahtev po zbolšanju materialnega položaja ter v vsej borbi stoji nezainteresirani ob strani. Če bomo mi kaj dosegli, bodo itak tudi oni deležni naših uspehov. Seveda se pri tem poraja vprašanje, če je tako postopanje ostalemu kolektivu koristno, če ni celo škodljivo. Škodljivo v toliko, da celo kritizirajo naše krvavo utemeljene zahteve. Izpodbijajo se celo tako daleč, da nam očitajo slabo gospodarstvo in na noben način ne morejo razumeti, zakaj lezemo v dolgove. Še veliko več pa je med nami takih, ki se sramujejo lastne revščine in hočejo za vsako ceno obdržati pred javnostjo videz dobro situiranih ljudi — gospode. Zaradi takih ljudi naša borba ne more imeti zaželenih uspehov, ker so na tak način naše vrste neenotne, celo razcepljene.

Vse to je tudi vzrok, da izzvenjavajo članki, priobčeni o tem vprašanju v »Učiteljskem tovarišu«, z nekega osebnega stališča in pogrešamo v njih nekega enotnega kolektivnega gledanja na celotni problem. Sicer je dobro, da javnost izve, kako žive posamezniki našega stanu, vendar je neobhodno potrebno, da se vsa glavna vprašanja (povišanje plač, vrnitve draginjskih doklad poročenim itd.) obravnavajo z enotnega gledišča. Potrebna je solidarnost nas vseh, ker vem, da se glede nas poročenih pojavljajo pomisleki, češ kakaj pa se je poročil ali poročila, zakaj ima otroke itd. Zakaj si ta ali oni kupuje knjige, zakaj si je nabavil radio aparat... Zakaj, zakaj... Učitelji smo velika in nedeljiva enota in imamo vsi brez izjeme — če je kdo pripravnik ali ne, če je kdo poročen ali samski — iste materialne, še bolj pa iste kulturne zahteve.

Država kot delodajalec bi se morala zavdati, da koristi samo sebi, če omogoči učiteljem — svojim nameščencem — popolno zadostitev njihovih kulturnih zahtev. Vendar to še ni dovolj. Če se z najvišjih upravnih mest stalno poudarja socialna važnost družine, potem bi morala iti skrb za kulturni in materialni dvig učiteljsva vzporedno s skrbjo za ohranitev družine. Ako hoče država podpirati družine, se mora ozirati na število otrok in izenačiti plače poročenim. Ako hoče država krepkih delavcev, mora skrbeti, da ne bodo lačni. Ako hoče, da jo učitelj reprezentira, mu mora dati toliko, da se pošteno obleče. Ako mora biti umetnik v oblikovanju duš, mora za to biti na primerni intelektualni višini, česar pa brez knjig in revij ne more doseči.

Še pred kratkim so nam obljubili, da bodo preresetali vprašanje zvišanja plač. Take obljube smo že večkrat slišali. Danes smo v borbi kolikor toliko sami. Ali si ne bi mogli dobiti priprošnjikov izven naših vrst, če bi vsi kolektivno odpovedali časopise in revije, če bi odpovedali članstvo v vseh organizacijah razen v stanovskih, če bi kolektivno izjavili, da ne more več poravnati svojih obveznosti?

Skupen kolektivni nastop mora roditi pozitivne sadove. Posameznika lahko vsakdo pobije, celote ne more. In čemu bi samo proslili? Če trgovec proda svoje blago, ne prosi, da mu blago plačajo po tej ali oni ceni. Najeti delavec ne prosi za vsoto, ki jo je zaslužil. Enako z enakimi! Učitelji prodajamo svojo silo in hočemo biti tudi primerno plačani za to.

H. H.

Težak je moj položaj

Izpoved pripravnika.

Na meji službujem že šesto leto in sem imel v tem času same skrbi z zdravjem svoje žene. Moja žena je namreč bolehal na posledicah poroda, zato sem moral l. 1939, januarja meseca — v najhujšem mrazu in snegu odrediti prenos žene v bolnico. Radi težkega obolenja, radi dveh zelo nevarnih operacij so mi svetovali zdravniki boljšo oskrbo — in sicer II. razred. Prevoz in prenos z zdravniškim pregledom je znašal v enem samem dopoldnevu 1000 din. Doplačeval sem bolnico 30 dni narjever dnevno, akoravno znaša moja plača za tri člane družine dnevno 32 din. Kje so še izdatki, ki sem jih imel pred prenosom žene v bolnico, ki sem jih imel z dvojnimi gospodinjstvom, ker moja žena po odpustu iz bolnice ni smela na to težko dostopno višinsko točko, kjer službujem. Ostala je namreč še dva meseca v mestu z otrokom. Po vrnitvi se je njeno zdravstveno stanje zopet obračalo na slabše. V tem času sva z ženo ugibala, kako bi vsaj nekatere dolgove poravnala. Najel sem meseca avgusta l. l. posojilo v znesku 3000 din in sem bil pripravljen na prepoved 150 din mesečno od svojih prejemkov. Po eni nesreči sledi tudi druga. Isto je bilo pri meni. Žena mi je na isti boleznj ponovno bolehal in konec septembra je ponovno stopila v ospredje vprašanje življenjskega obstoja. Akoravno sem bil v dolgovih, sem moral ponovno odrediti prenos in prevoz žene v bolnico. Tokrat je bil primer mnogo težji — operacija bi bila smrtonovarna, zato se jo zdravniki niso upali izvesti. Zdravljenje se je moralo vršiti zgolj z injekcijami. Po enomesečnem zdravljenju v bolnici se je hvala Bogu moja žena rešila smrti, ki jo je že resno ogrožala. V času takšnih življenjskih pretresljajev človek sploh ne more in ne sme misliti na posledice, ki bodo ostale neizbrisne. Torej tudi v tem primeru se močneje stopajo v ospredje vprašanja. Kje dobiti sredstev za poravnavo dolgov, za vodenje zopetnega dvojnega gospodinjstva in za bodoče gospodinjstvo, ki bi naj bilo stanu primerno.

K navedenemu pripominjam sledeče: 1. Moja žena ni v službi in niti nima premoženja. Vsa — tričlanska družina je odvisna od

Usebina:

Vprašanje naših pripravnikov.
Sloga jači, nesloga tlači.
Delajmo kolektivno.
Težak je moj položaj.
Rojstni dan Nj. Vel. kraljice Marije.
Današnje stanje ljudskih in srednjih šol.
Božični štiriidnevni sestanki hrvaških učiteljsva v Zagrebu.
UČITELJI PRIPRAVNIKI IN NJIHOV POLOŽAJ: Spoznaj zmote, da ubereš pot boljše bodočnosti! — Učiteljica začetnica o svojem delu.
LISTEK: En starček je živel...
Osebnje zadeve. — Šolski radio. — Kaj vse pišejo. — Mladinska matica. — Učiteljski pripravnik. — Stanovska organizacija JUU. Učiteljska tiskarna. — Novosti na knjižnem trgu.

Rojstni dan Nj. Vel. kraljice Marije

V torek, 9. januarja, je bil rojstni dan Nj. Vel. kraljice Marije.

Učiteljstvo, ki se z vso iskrenostjo pridružuje najpriskrnejšim željam in čestitkam vsega naroda, bo porabilo prvi šolski dan po božičnih počitnicah da med mladino ponovno osveži privzgojeno ljubezen do matere našega ljubljenskega kralja Petra II. in vzvišenega kraljevskega doma. Skupno z vsem narodom pa vzklikamo:

Naj živi Nj. Vel. kraljica Marija!
Naj živi visoki dom Karadordevičev!

moje pripravniške plače, ki je znašala 1. novembra l. l. din 878,75. (V decembru so mi šele prvič odrgali 150 din radi posojila 3000 dinarjev, s katerim sem le delno kril stroške prve boleznij.)

Vkljub vsem krivicam — skrbem — ne trpi moje šolsko in izvenšolsko delo. Nočem, da bi mladina in narod, ki nista kriva mojim razmeram, utrpela pri mojem delu. Zato z nezmanjšano vnemo pripravljam deci tudi letos šolsko kuhinjo in čim boljše božičnico. Istočasno pa se vestno pripravljam na ustanovitev kmetstvo in gospodinjstvo nadaljevalnega tečaja, katerega vodstvo bom prevzel sam. Clovek, ki živi v takšnih razmerah in ki vkljub temu vztraja pri svojem delu, mora imeti jednake zveze.

Moj primer ni edini. Mnogo je bilo in bo takšnih in nebo vpijočih primerov. Zato bo treba nekaj ukreniti, da se položaj vseh doslej zapuščenih pripravnikov temeljito popravi. — Upoštevati moramo, da se s takim načinom rušijo in uničujejo idealno usmerjene mlade učiteljske moči.

B. A.

Današnje stanje ljudskih in srednjih šol

Izjava prosvetnega ministra gospoda Božidarja Maksimovića, priobčena v „Politiki“ od 6., 7., 8. in 9. januarja

V osnovnem šolstvu obstajajo v sedanjem času zelo velike težave. Primanjkuje namreč učiteljskih kandidatov. Ko sem prišel na to mesto, sem našel vsega približno 650 prošenj za postavitve. Postavil sem vse, ki so prosili za službo, toda praznih oddelkov je kljub temu ostalo še vedno nad 950, a praznih šol okoli 500.

Obstojajo sicer kraji, v katerih je tudi več učiteljev nego jih je potrebno, ki bi bili lahko izločeni za spopolnjevanje praznih šol in oddelkov, toda to malo število se ne more vzeti v poštev, ker primanjkuje kredit za selitvene stroške.

Pomanjkanje učiteljstva je posledica zapiranja nekaterih učiteljskih šol, izvršenega v onem času, ko je bilo preveč učiteljskih kandidatov. Toda ta zapora se ni o pravem času ukinila, kar bi bila edina prava posledica pomanjkanja, in tako je prišlo do sedanjega stanja. Ostalo je pri omejenem številu učiteljstva in učiteljskih kandidatov ter se ni računalo na veliko število učiteljstva, ki sukcesivno odhaja in ko se število oddelkov veča s prirastkom otrok, in prav tako narašča število šol za graditvijo novih šolskih poslopij.

Ta praznina se bo skušala spopolniti z diplomiranimi filozofi, v kolikor bi ti sprejeli take dolžnosti, čeprav bo tudi po tem ostalo še mnogo mest praznih. Z novim šolskim letom pride tudi do novih ukrepov.

Druga velika težkoča osnovnega šolstva, sicer ne nova nego vsakdanja, je preveliko vmešavanje nešolskih elementov v šolstvo. Obstojajo mnoge personalne spremembe v šoli, ki se dogajajo tudi v nasprotju s šolskimi potrebami. Vsiljivost nepoklicanih je večkrat naravnost neverjetna, tako na terenu, kakor tudi v vrhovni šolski upravi. Imajo najrazličnejše motive za take akcije, največ pa malenkostnih strankarskih, toda izgleda, tudi koruptnih. Odtod izvirajo težkoče, da se s temi stvarmi mora minister osebno baviti, in da on osebno določa pravi red v teh vprašanih. Odtod tudi ono znano obvestilo prosvetnega ministrstva o nepotrebnosti posrednikov v službenih vprašanih posameznih učiteljev.

Nadejam se, da se bo tako za prvo, kakor tudi za drugo nezgodo šolstva našlo zdravilo in da se bodo mogle vse te stvari postaviti na svoje mesto.

Za razgovore o ostalih pojavih, vprašanih in potrebah v osnovnih šolah bo prilika drugič. Za sedaj samo še pripomba, da osnovna šola tudi poleg omenjenih težkoč in nedostatkov v glavnem zelo dobro ustreza svoji nameni.

Zaradi tega je želeli, da bi naj učiteljstvo ne čakalo tako dolgo na svoje uradniško napredovanje. Sedaj jih je nekoliko tisoč v raznih uradniških skupinah, ki so na vrsti za napredovanja in za katerih napredovanja sploh ni bilo kreditov. Gospod finančni minister je zelo uslužno in ljubeznivo dal na razpolago večji naknadni kredit, iz katerega bo, brez banovine Hrvatske (kateri je prav tako stavljen na razpolago odgovarjajoči del tega kredita), mogoče izvesti napredovanja približno 1500 učiteljev.

Tudi v gimnazijah se občuti potreba po novih nastavitvah. Toda tu iz nasprotnih razlogov. Medtem ko je pri osnovnih šolah bilo precej kreditov za nove postavitve (vsaj relativno) in ni bilo niti približno dovolj novih kandidatov, je tu dovolj kandidatov, toda niti pare kredita. Nove postavitve se vršijo samo na mesta umrlih ali upokojenih. Toda to znaša od mojega prihoda do danes vsega okoli 30, a prosilcev je približno 900, od katerih mnogi čakajo na mesta že 5 do 6 let.

Ko bi se zaposlil vsaj del teh, ki čakajo, bi se doseglo veliko zboljšanje v šoli. V mnogih šolah ne bi posamezne predmete poučevali nestrokovni učitelji. Gotove nepopolne gimnazije bi se spremenile v popolne. Samoupravne šole bi se pretvorile v državne. A vse to je kričeča potreba šole.

Prosvetni minister
Boža Maksimović

Pripomniti moram, da v gotovih šolah obstojajo tudi še drugi neprijetni pojavi. Celozelo nezdavi. Nekateri ravnatelji, ki se nočejo nikomur zameriti, večkrat tolerirajo take pojave. Se več, odgovornim profesorjem, ki bi morali biti zaradi takih stvari odstranjeni iz šole in prepustiti mesta onim, ki željno čakajo dela in zaposlitve, dajejo dobre in priporočljive ocene. Razume se, da je treba temu narediti konec.

Če ne bi bilo vseh omenjenih težkoč, bi mogli biti rezultati v gimnazijah, čeprav so relativno uspešni, še mnogo boljši in to v pogledu obvladavanja šolskega gradiva kakor tudi v pogledu duha, s katerim iz njih izhajajo njihovi gojenci. Da bi tudi prvo in drugo bilo na višini, bo vrhovna šolska uprava podzela vse korake. Prav tako tudi za dvig šolskega dela in za odstranitev vzrokov, ki to ovirajo.

Medtem, ko je na učiteljskih šolah zaradi njihovega malega števila boljše stanje,

skoraj povsem normalno v pogledu potrebnega števila učiteljev (čeprav v drugem pogledu ni povsod povsem zadovoljujoče), imamo v meščanskih šolah iste težkoče kakor v gimnazijah: ni zadostnih kreditov za nove učitelje. Odtod gotove šole, nad vse potrebne za svoj kraj, nikakor ne morejo biti otvorjene, niti začetni svojega dela. Tak primer je šola v Vir. Pazarju in v Zablaku na Durmitorju. Obstojajo tudi druge nezgode, toda te prihajajo v največji meri od tega, ker se tip šol šele formira. Učiteljski in starešinski kader je šele izšel iz učiteljskih vrst z naknadnim in dopolnitvenim šolanjem (največ v višji pedagoški šoli), toda status se je tem nekajkrat preurejeval, tako v uradniškem, kakor tudi v šolskem pogledu. Odtod nekaj nerazumevanja in včasih čudnega pojmovanja tako učiteljskega kot starešinskega. Na primer: neki upravitelj meščanske šole je odločil, da učitelj verouka poučuje telovadbo. Toda meščanska šola kljub temu pridobiva na kreditu med ljudstvom, osvaja mesto in lahko tudi zadovoljji pričakovanja.

Napredovanje srednješolskih profesorjev prav tako zaostaja zaradi nezadostnih sredstev. Toda nekako se je le našla možnost za napredovanje potrebnega števila direktorjev in profesorjev vseh srednjih šol.

Napredovanja učiteljev kakor tudi napredovanja profesorjev, bodo izvršena o Sv. Savi.

Kakor je razvidno iz tega kratkega pregleda šolskih potreb in šolskih nedostatkov, bi se dalo mnogo doseči v šoli z malimi novimi materialnimi sredstvi. To velja tudi za osnovno šolstvo, ki mora obvladati veliko polje nepismenosti. To velja morda tudi še bolj za srednje šole, ki formira našo mlado inteligenco in njenega duha. Zaradi tega se je nadejati, da se bodo taka sredstva našla in uporabila, ker je to kapital, ki se bo stotero vračal.

Osebnne zadeve

—i Upokojeni so učitelji(-ice): Antonija Germek na Ježici; Marija Jankovič v Mariboru; Ivan Lesica v Ljubljani; Julija Klemenčič v Ljubljani.

— Izpraznjeno je eno učiteljsko mesto (mešano) na Sromljah, srez Brežice.

Šolski radio

—r Torek, 16. januarja: Stari svečeniki in bogovi; g. Stanko Prek. Razpored: 1. Versko izživljanje tudi v pravadnini. 2. Nastanek bogov in svečenikov pri starih kulturnih narodih do nastopa Kristusa.

—r Petek, 19. januarja: Po Norveškem; gđc. Julija Šušteršič. Razpored: 1. Na poti do prestolice Oslo. 2. V mestu Bergen. 3. V norveških fjordih. 4. J. Bojer: Izeljenci. (Odlomek.) 5. Ob Lofotih. 6. J. Bojer: Lofotski ribiči. (Odlomek.) 7. Na otokih Svalbard.

—r V kmetijskem radiu bo v nedeljo, 14. januarja, ob 17. uri predaval g. inž. Viktor Repanšek: Kmetijsko-gospodinjstvo šolstvo pri nas.

Zmago Švajcer:

En starček je živel...

(Iz zbirke: Med tovariši.)

Tako se je zgodilo, da se je učitelj Nerad odpravil po svetu. Zvedel je, da živi tam v Andrijevskem vrhu naših Slovenskih goric v hišici, ki je vsa prirastla h gorični zemlji, tovariš Jurij — Nestor med učitelji štajerske dežele — osemdesetletnik svoje življenjske poti.

Ga poznate?
Ne.

Kako bi ga le poznali! Vse preveč tiho je teklo njegovo življenje, vse preveč je bilo podobno vaškemu potoku, ki samo nenehno goni mlinska kolesa, pri tem pa pozablja na svojo moč in pravico... Nas so pa v življenju naučili, da vidimo samo velike reči. Le včasih se nam posreči, da odgrebemo pedenji tiste plasti, ki jo je tako spretno skovala zgodovina, da loči velike ljudi od majhnih, važne dogodke od človeškega spomina nevednih, ker jih ne obdaja slava in ker ni ob njih ničesar občudovati. — Občudovanje pa je v naših dneh važna lastnost za življenje. Če je nimaš, ostani rajši doma! Svet te bo neusmiljeno odklonil in ti povedal: »Priatelj, nevzgojen si!«

Takšnih in podobnih misli o svoji in človeški sposobnosti je bil učitelj Nerad, ko se je vozil čez Pesniške travnike v obiske. Lepota doline in bližnji grički, ki se tako živo ponujajo potniku, so ga včasih vzdramili.

»Veš, učitelj Nerad,« si je dopovedoval, »če pomisliš, da v naši deželi učitelji učkajo tako visokih let, potem še vendar ni tako slabo. Samo pomisli, kako bi bilo lepo na svetu, če bi vsi učitelji živeli osemdeset ali pa še več let! Službeno dobo bi nam lahko zvišali na pet in štirideset let, da bi prišli vsi v peto skupino. Pripravniška doba bi se od navadnih petih let lahko podvojila na deset let. Mnogi bi še za življenja plačali svoje dolgove, ne pa šele s posmrtnino. Tovariši, ki so prinesli s seboj kakšne ideale, bi lahko v starejših letih bili mlajšim tovarišem svetel vzor, kaj se vse pripeti v življenju človeku, če ga svet zapiše med idealne ljudi...«

Ob idealih se je učitelj Nerad vznemljal. Naveličal se je teh utrinkov o stanovski sreči.

Bližal se je svojemu cilju. Treba si bo zbrati misli. Še nekaj trenutkov, pa bo ob hišici tovariša Jurija.

»Zdaj pa pazi, da ga ne polomiš,« se je v zadregi svaril. »Stare oči imajo svoj svet! Z nerodno besedo se lahko vrneš praznih rok.«

Sreča. Pri gorični ograji pred hišo je stal tovariš Vlado. Tega je poznal. Jurijev zet je. Premostil mu bo pot.

Odkrit nasmeh. Pozdrav. Vprašanje:

»Kje imate dedka Jurija?«
Iz sobe pride hčerka Marija. Z glasom, ki je izražal dobrodošlico, je namesto svojega moža odgovorila:

»V sobi so oče, gospod, v sobi. Le bliže! Veselo je sprejel ponudbo in hitel v sobo. Za široko mizo je sede dremal dedek Jurij. S prsti roke se je dotikal lončene ročke, v kateri se je svetila pijača. V radiu so peli narodno pesem. Za hrbtno so se mu na policah bliščale obreze knjig.

Učitelj Nerad je pridržal korak. Pogled se mu je upiral zdaj v starčka, zdaj na ročko in zopet nazaj čez njegovo osivelo glavo na skladovnico knjig, ki so tako nevsakdanje čepele na knjižnih policah. Svojestveno se je zival mir s pesmijo v praznično razpoloženje. Čudovito tihožitje starih let je polnilo sobo.

Pesem je utihnila. Starček je odpiral oči.

»Pozdravljeni, tovariš Jurij!«

»Zdravo, zdravo!«

V oči starčka se je vratalo življenje.

»Lepo je pri vas, lepo!«

»Seveda, seveda. Sedite, prosim!«

Ponudil mu je pijače.

»Pijte! Kapljica naše zemlje je zdrava.«

»Verjamem, tovariš Jurij! Vi ste najboljši porok za te besede.«

Zvenk krožic in požirek zlahtne kapljice ju je zbližal.

Hčerka in zet sta med tem odšla. Ostala sva sama.

»Lepo knjižnico imate, tovariš Jurij,« je pričel Nerad.

»Da, da. Boter Caf me je učil ljubezni do knjige.«

»Naš Oroslav Caf je vaš boter?«

»Tudi ujec mi je, ne samo boter. Brat moje matere je.«

»Lepo ime si je ohranil vaš ujec v domači zgodovini.«

»Da, da. Škoda ga je, da so ga tako uničili.«

Starček je nevoljno zamahnil z roko. Nerad je obrnil razgovor.

»Tovariš Jurij, vaša knjižnica me miče. Si jo lahko malo ogledam?«

»Prosim, prosim, le pogledajte. Starih knjig je največ,« je zadovoljno znil.

»Res je. Pogledajte no: Krajnska Čbelica, Drobtinice, Dunajski Zvon, Zora, Slovanski svet, Hrvatska in Slovenska matica, Jurčičevi spisi v prvi izdaji, Wolfov Nemško-slovenski slovar v originalu! Zanimiva knjižnica! Ste sami zbrali toliko knjižnega bogastva?«

»Ne. Tudi moj oče je imel veselje do knjig.«

Učitelj Nerad se je vrnil k mizi.

»Tovariš Jurij, povejte mi še kaj o vašem rodu!«

Starček se je dobrovoljno nasmehnil.

»Sedite, prosim! Pijva še malo!«

Zopet je natočil v krožice pijače. Zvenk krožic. Duši dveh po letih tako oddaljenih tovarišev sta se bližali. Starček je pričel:

»Iz učiteljskega rodu sem. Oče Rajmund, dedek Blaž in praded Mihail so bili učitelji.«

»Ni mogoče! Tovariš Jurij, vaš rod je po-tem prava učiteljska dinastija! Vi ste že četrta veja tega debla. Imenitno! Najbrž ste edinstveni pri nas!«

Dedek Jurij se je zadovoljno smehljaj.

»Pa iz svojega življenja bi mi povedali kaj? Vse bi me zanimalo.«

»Rodil sem se pri Sv. Antonu v Slovenskih goricah 1854. leta. V mladih letih sem pomagal očetu, ki je bil učitelj in organist. Še v gimnazijskih letih sva hodila po tari po biro.«

»So kmetije radi dajali biro?«

»So. Moj oče je lepo orgljal in pel. Ko je bil še študent, mu je nadvojvoda Ivan podaril na nekem koncertu staro violino. Daleč naokoli je veljal za orgelskega virtuozna in dobrega sadjarja. Sadovnjak za hišo je njegovo delo.«

»Ste vzljubili očetovo življenje?«

»S pete gimnazije sem odšel na mariborsko učiteljsko, kjer smo bili leta 1876. prvi maturantje.«

Učitelj Nerad se je čudil: »Istega leta, ko se je rodil Slovenecem veliki Cankar, je bil ta mož že učitelj!«

»Pa po maturi?«

»V naše vasi: Sv. Jurij, Negova, Sv. Benedikt. Povsodni po eno leto. Zadnjih štiri-deset let sem bil v nemškutarski Gornji Radgoni.«

»Kako pa je bilo v šoli?«

»Vse drugače kot pa je danes. V Gornji Radgoni sem imel v prvem razredu 196 otrok.«

»Kako ste le držali red med toliko deco? Je pela šiba?«

»Z njo bi si ne pomagal dosti. Če so bili pridni, sem jim pravil pravljice.«

»Kakšne pravljice?«

»Ljudske in pa Trdinove pripovedke.«

»Kako ste pa prišli že takrat do Trdinovih bajk?«

»Kako? Na platnicah Ljubljanskega Zvo-na so bile tiskane.«

Učitelj Nerad si je tiho očital: »In mi se čutimo sodobni in narodni? Ta mož je pred dobrim pol stoletjem uporabljal v šoli Ljubljanski Zvon, ki ima še danes komaj devet sto naročnikov!«

»Kako pa ste se razumeli tovariši med seboj? Ste bili razdeljeni?«

»Samo dvojce vrst nas je bilo: Slovenci in nemškutarji.«

»Ste se zanimali za politiko?«

»Ne. Takrat nas nihče ni silil v stranke. Narodni tabori so bili praznik za slovenskega učitelja.«

Starček je postajal utrujen. Pogled je uprl proti oknu.

»Imate kakšne posebne spomine?«

»Nič posebnega.«

Pogled mu je docela obvisel na oknu.

»Bi si želeli nazaj teh dni?«

»Ne. Prestal sem zadosti. Želim si le miru.«

Pred hišo se začuje glinjanje zvoncev s koles. Tovariši s sosednih šol so se pojavili pri oknu. Dolfek, Ujka, Beno, Klarica, Justa... Sami mladi obrabi...

Starček Jurij se je oživel. S trudnimi stopinjami je hitel v njih sredino.

Dva rodova sta se radovedno gledala v oči. Sonce izza griča je sijalo obema.

Tovariš Jurij, svetla kaplja v potoku, ki nenehno goni mlinska kolesa, pa pri tem pozablja na svojo moč in pravico, je prišel med svoje...